Otázka: Soudní moc ČR

Předmět: Právo, Společenské vědy

Přidal(a): charinka

Soudní moc České republiky

Státní moc České republiky je rozdělena do tří složek. Složky představuje moc výkonná, tvořená vládou ČR, moc zákonodárná reprezentovaná dvěma komorami parlamentu a v neposlední řadě právě mocí soudní, vykonávaná soudy. Existence těchto tří složek státní moci vychází z Ústavy České republiky účinné od 1. 1. 1993.

Soudní moc České republiky vykonávají soudy nezávislé na zbylých složkách státní moci. Soudy jsou vedeny soudci, kteří jsou při výkonu své funkce nezávislí, jejich nestrannost nesmí být ohrožena. Tyto soudce nelze nezávisle na jejich vůli z úřadu odvolat nebo přeložit k jinému soudu, jejich funkce není slučitelná s funkcemi, jako jsou: prezident republiky, člen parlamentu a funkce ve veřejné správě.

Autonomnost soudní moci je považována za jeden ze základních znaků moderního právního státu.

Hlavním úkolem soudů je poskytování ochrany právům zákonně stanoveným způsobem. Soudní řízení můžeme rozdělit podle předmětu sporu na procesy: civilní, trestní a správní. Všechny procesy bez rozdílu jsou veřejné s výjimkou sexuálně motivovaných zločinů, zločinů mladistvých a sporů v nichž figuruje obchodní tajemství či jiné tajné informace. V procesech civilních je zachována naprostá rovnost obou zúčastněných stran, na rozdíl od procesů trestních, kde je stát nadřazen žalovanému a vystupuje za něj státní zástupce.

Civilní řízení má za úkol rozhodnout v občanskoprávních sporech, určit podmínky jedné či oběma stranám tak, aby došlo k narovnání vztahů.

Civilní řízení je stanoveno několika zásadami: zásada volného hodnocení důkazů – soudce je schopen přikládat různým důkazům různou váhu podle vlastního uvážení, zásada zákonné důkazní teorie – v případech, kdy je soudci zákonem přesně stanovena síla, jež má přisuzovat různým důkazům, zásada arbitrárního pořádku, zásada ústnosti a přímosti, zásada legálního pořádku, zásada rovnosti účastníků před soudem aj.

Civilní řízení lze také rozdělit na: řízení nalézací – soudce dává za pravda té či oné straně, řízení vykonávací – dochází k němu v případě, že nebylo splněno rozhodnutí vydané soudem, insolvenční řízení –úpadek dlužníka a řešení situace, řízení zjišťovací – např. určení otcovství a speciálním případem a alternativním řešením trestů je rozhodčí řízení, ve kterém je ustanoven rozhodce a soud vykonává pouze funkci dohledu.

Trestní řízení slouží k zjištění toho, zdali byl spáchán trestný čin, nalézt pachatele a tomu udělit trest. Je upravováno pomoví Trestního řádu a rozhodnuto podle Trestního zákoníku, ve kterém je popsáno více než 200 skutkových podstat trestných činů. K trestnému činu došlo, jestliže byla naplněna jedna ze skutkových podstat popsaných v Trestním zákoníku.

Orgány činné v trestním řízení jsou: soud – rozhoduje, státní zastupitelství – podává žalobu jménem státu, policie – vyšetřuje.

Trestní řízení probíhá v několika stadiích: přípravné řízení – šetření, předběžné projednání obžaloby – následuje mu hlavní líčení, nebo je věc navrácena státnímu zástupci k došetření, hlavní líčení – končí rozsudkem o vině či zproštěním obžaloby, případně odvolací řícení a výkon rozhodnutí.

Obviněný je před zahájením trestního řízení nazýván jako podezřelý, po nařízení k hlavnímu líčení se stává obžalovaným, pokud je proti němu vydán soudem rozsudek stává se odsouzeným. Obhájcem v trestním řízení smí být pouze advokát, který pokud není vybrán sám obžalovaným, je mu přidělen ex offo (z moci úřední). Obviněný má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům, které vypovídají o jeho vině. Obvinění není povinen vypovídat. Pokud obviněný prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat tlumočníka. Osoby, které jsou předvolány jako svědkové musejí vypovídat, tato povinnost je jich netýká, pouze pokud jsou příbuznými obviněného nebo pokud by svou výpovědí způsobili nebezpečí trestního řízení sobě či svému příbuznému.

Trestní řízení je spojeno množstvím zásad jako například: zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada objektivní pravdy, zásada bezprostřednosti, přiměřenosti, veřejnosti, ústnosti, presumpce neviny, zásada volného hodnocení důkazů…

Základním testem v trestním řízení je odnětí svobodu na dobu podle závažnosti zločinu. Do pěti let odnětí svobody hovoříme o přečinu – méně závažném trestném činu, nad 15 let hovoříme o výjimečném testu, případně doživotí. K dalším trestům patří například: vyhoštění, zákaz pobytu, peněžitý trest, zákaz činnosti, ztráta četných titulů a vyznamenání, obecně prospěšné práce, domácí vězení…

Ústavní soud České republiky je specializovaná instituce, která není součásti soustavy obecných soudů a jejím hlavním úkolem je chránit ústavnost, základní práva a svobody vyplívající z ústavního pořádku ČR a garantovat ústavní charakter státní moci – např: aby nově vzniklé právní předpisy a soudní rozhodnutí nebyly v rozporu s ústavním pořádkem ČR a zákony a další viz. Ústava České republiky, hlava čtvrtá, článek 87. Rozhodnutí Ústavního soudu jsou konečná a nelze se proti nim odvolat, jsou závazná pro všechny orgány a osoby, považují se za jeden z pramenů práva a zachází se s nimi jako s precedenty.

Tento soud tvoří 15 soudců, kteří jsou jmenováni prezidentem republiky se souhlasem Senátu na dobu deseti let. Soudcem Ústavního soudu může být jmenován bezúhonný občan, kterého lze volit do Senátu – je mu více než 40 let, je občanem ČR s aktivním volebním právem, dosáhl vysokoškolského právnického vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.

Soudce se ujímá své funkce, když je jmenován a složí slib do rukou prezidenta. Soudce není možné z funkce odvolat, pouze v případě stanovené zákonem např. při porušení zákazu příslušnosti k politické straně či hnutí. Soudci jsou po dobu výkonu své funkce chráněni určitým stupněm imunity.

Ústavní soud v současné době sídlí v Brně na ulici Joštova, v budově bývalé Moravské Zemské sněmovny. Jeho předsedou je JUDr. Pavel Rychetský, který tuto funkci zastává od srpna roku 2003, mezi jeho pravomoci patří zastupování Ústavního soudu navenek, správa soudu, svolávání a řízení jednání pléna soudu atd. Místopředsedy jsou JUDr. Milada Tomková (ve funkci od května 2013) a prof. JUDr. Jaroslav Fenykl Ph.D., DSc. (ve funkci od srpna 2013).

Obecné soudy jsou orgány ochrany práv a to především v odvětví občanskoprávním (civilním), kde zajišťují ochranu soukromým právům a trestním, kde rozhodují o vině a případném trestu.

Soudci jsou jmenováni prezidentem republiky bez časového omezení, funkce se soudce ujímá složením slibu do rukou prezidenta. Do této funkce může být jmenován pouze bezúhonný občan České republiky s vysokoškolským magisterským vzděláním v oblasti práva se složenou justiční zkouškou, který dosáhl věku 30 let, je plně svéprávný a který má zkušenosti a morální předpoklady poskytující záruku, že bude svoji funkci řádně zastávat a souhlasí s ustanovením za soudce a přidělením ke konkrétnímu soudu, které provádí ministr spravedlnosti. (Uchazeči o funkci narození do 1. prosince 1971 musí navíc předložit negativní lustrační osvědčení.)

Soudci jsou chráněni po dobu své funkce omezeným stupněm imunity. V případě trestního řízení proti jejich osobě je možné toto řízení provést pouze po informování Ministerstva spravedlnosti a předsedy daného soudu. Do vazby mohou být zavřeni pouze se souhlasem prezidenta republiky, pokud jde o čin spáchaný v době výkonu jejich funkce nebo ve spojitosti s funkcí.

Soudní jednání je ústní a veřejné. Neveřejné je jednání pouze v případě, že se projednává: obchodní tajemství, utajované informace, trestný čin nezletilého a v případě, že nastane situace, kdy neúčast veřejnosti vyžaduje zájem účastníků či mravnost. I v řízeních veřejných může dojít k vykázání osob, které narušují jednání, popř. pořádkovým pokutám. Rozsudek se vyhlašuje vždy veřejně.

Soustava českých soudů je tzv. čtyřčlánková:

- Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud
- Vrchní soudy
- Krajské soudy
- Okresní soudy

Nejvyšší správní soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví. První instanci správního soudnictví tvoří krajské soudy.

Jeho hlavním úkolem je řešení stížností a sporů ve státní správě jako např. kárná řízení

v případech exekutorů, státních zástupců, soudců, rozhodování sporů mezi orgány státní správy, věci volební, rozpouštění politických subjektů. Nejvyšší správní soud je především soudem kasačním – to znamená, že dbá o zákonnost a jednotu rozhodování krajských soudů ve správním soudnictví.

Tento soud tvoří 34 soudců, sídlí v Brně na Moravské náměstí, jeho předsedou je JUDr. Josef Baxa, který funkci zastává od roku 2003, jeho zástupcem je JUDr. Michal Mazanec.

Nejvyšší soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech občanskoprávního řízení a trestního řízení s výjimkou záležitostí Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu. Hlavním úkolem nejvyššího soudu je rozhodování o mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutím soudů krajských a vrchních a sjednocování českého soudnictví, uznání rozhodnutí zahraničních soudů atd.

Nejvyšší soud je v současné době tvořen 67 soudci, sídlí v Brně, na ulici Burešova, jeho předsedou je prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., který zastává funkci od ledna roku 2015. Místopředsedou soudu je JUDr. Roman Fiala (od ledna 2011). Předsedu a místopředsedu jmenuje ze soudců prezident republiky na 10 let. Soudci Nejvyššího soudu musí splňovat podmínku minimální desetileté praxe v oboru.

Vrchní soudy v České republice existují dva a jejich hlavní agendou je rozhodování o řádných opravných prostředcích proti rozhodnutím soudů krajských, tam kde tyto soudy rozhodují v prvním stupni jednání např. v závažnějších trestných činech, spory obchodních korporací nebo nekalé soutěže. Soudy rozhodují pouze o odvoláních krajských soudů, které spadají do jejich obvodu. Vrchní soudy rozhodují v senátech tvořených předsedou senátu a dvěma soudci.

Předseda soudu je jmenován prezidentem republiky na 7 let, místopředsedové ministrem spravedlnosti také na 7 let. Soudci Vrchního soudu musí splňovat podmínku minimální osmileté praxe v oboru.

Jejich existence byla mnohdy kritizována a hodnocena jako nadbytečná.

Vrchní soud v Praze je tvořen 94 soudci, sídlí v justičním paláci (jehož součástí je budova věznice) na Náměstí hrdinů v Praze 4. Do obvodu Vrchního soudu v Praze spadají tyto soudy:

Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze a jejich pobočky. Současným předsedou soudu je JUDr. Jaroslav Bureš, který svou funkci vykonává od roku 2013.

Vrchní soud v Olomouci je tvořen 43 soudci, sídlí na Masarykově ulici. Do obvodu Vrchního soudu v Olomouci spadají tyto soudy: Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě a jejich pobočky. Současným předsedou je JUDr. Robert Gryga, který funkci vykonává od roku 2012.

Krajské soudy tvoří jeden ze základních článků soustavy České republiky. V České republice se nachází 8 krajských soudů, které mají navíc pobočky i v dalších městech. Dohromady i s pobočkami je soudů 15.

Krajské soudy rozhodují o odvoláních z okresních soudů, které se nacházejí v jejich soudním obvodu, dále rozhodují primárně ve vážnějších případech jako například v insolvenčních řízeních, v případech duševního vlastnictví, obchodních korporací, nebo o závažných trestných činech – v takových případech podávají žalobu státní zástupci krajského státního zastupitelství, vedou veřejné rejstříky fyzických a právnických osob a působí jako správní soudy prvního stupně, Nejvyšší správní soud zde představuje instituci, ke které je možné se v dané věci odvolat.

Předsedu soudu jmenuje z řad soudců prezident na návrh ministra spravedlnosti, místopředsedu jmenuje ministr spravedlnosti na návrh předsedy krajského soudu, oba jsou do úřadu jmenováni na 7 let.

Krajským soudem pro naši oblast je Krajský soud v Brně s pobočkou v Jihlavě – v minulosti (v letech 1950-1960) tento krajský soud existoval samostatně a v době protektorátu pak sídlil dokonce v Třebíči.

Okresní soudy jsou prvotním a základním článkem soustavy soudů v České republice a téměř vždy slouží jako první instance v řešení běžných občanskoprávních soudních sporů a méně závažných trestních řízeních. Na našem území se takovýchto soudů nachází 86. Některé však nesou jiný název, např. obvodní nebo městský, ale typově se jedná o stejný druh soudu.

Každý okresní soud má k sobě příslušné okresní státní zastupitelství, které funguje ve věcech trestních jako žalující a v občanskoprávních sporech jako vůle veřejného zájmu. Působí zde i

ministrem spravedlnosti jmenovaní exekutoři a notáři.

Předsedu soudu jmenuje ministr spravedlnosti na návrh předsedy příslušného krajského soudu. Místopředsedu jmenuje opět ministr spravedlnosti na návrh předsedy příslušného okresního soudu. Oba funkcionáři jsou do svého úřadu jmenováni na 7 let.

Okresním soudem naší oblasti je okresní soud v Třebíči, který sídlí na ulici Bráfova a byl zřízen již v roce 1850. V oblasti jeho působnosti se nachází okolo 170 obcí. U soudu působí 11 soudců a předsedou je JUDr. František Frula.

Státní zastupitelství je soustava úřadů s hlavním cílem zastupovat zájmy státu a zájmy veřejné v soudních sporech a všech věcech svěřených státem do rukou státního zastupitelství např. dohled nad vykonáváním trestů uložených soudy. Řadí se mezi orgány vystupující v trestním řízení.

Státní zastupitelství vystupuje pomocí státních zástupců, přestože se s nimi můžeme setkat především v oblasti soudní, podle Ústavy České republiky (článku 80) jsou zařazeni jako činitelé moci výkonné. Státní zástupci jsou jmenováni ministrem spravedlnosti na návrh Nejvyššího státního zástupce, který je zase jmenován Vládou na návrh ministra spravedlnosti. Nejvyšším státním zástupcem je nyní JUDr. Pavel Zeman, který svou funkci vykonává od roku 2011.

Funkce státních zástupců u soudu je tedy žaloba obviněných v trestních řízení, ale i zajišťování a zpracovávání podkladů v předcházejícím vyšetřování, spolupráce s Policií ČR atd.

Soustava státních zastupitelství kopíruje soustavu soudní a ke každému soudu tedy přísluší odpovídající státní zastupitelství. V České republice se tedy vyskytuje jedno Nejvyšší státní zastupitelství se sídlem v Brně, dvě Vrchní státní zastupitelství se sídlem v Praze a Olomouci, osm krajských státních zastupitelství a 86 okresních státních zastupitelství.

Podmínky pro jmenování státního zástupce: občanství České republiky, plná způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, věk nejméně 25 let, české magisterské vzdělání v oblasti práva, úspěšně složená závěrečná zkouška, vhodné morální vlastnosti, souhlas se svým jmenováním.

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro soudy a státní zastupitelství, vězeňství, probaci a mediaci, je mu podřízena Vězeňská služba České republiky a zastupuje Českou republiku při řešení stížností na porušení některých ze základních lidských práv. Řídí institut pro kriminologii a sociální prevenci, Rejstřík trestu a Justiční akademii.

Ministr spravedlnosti navrhuje: soudce, předsedu krajského soudu, nejvyššího státního zástupce, jmenuje: státní zástupce, předsedu okresního soudu, místopředsedu okresního soudu, místopředsedu krajského soudu, místopředsedu vrchního soudu.

Ministerstvo sídlí na Praze 2, ulici Vyšehradská a současným ministrem spravedlnosti je JUDr. Robert Pelikán Ph.D.

Justiční stráž je organizace, která je součástí Vězeňské služby České republiky a jejím hlavním úkolem je strážit budovy soudů, státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti, ochraňovat zaměstnance ale i jiné důležité osoby jako svědky a další. Je oprávněn provádět osobní prohlídky osob, které se snaží do těchto budov dostat, zabavit jim nebezpečné předměty, popřípadě je i vykázat.

Justiční strážník je považován v pracovní době za úřední osobu a je podřízen příslušnému řediteli vazební věznice či věznice.

Policie České republiky je jedním z orgánů činných v trestním řízení, který vyšetřuje zločiny a poté je konzultuje se státním zastupitelstvím, které je podává k soudu. Útvary police se dělí na útvary s vymezenou působností, útvary služby kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností a další policejní orgány.

Útvary s vymezenou působností jsou například: okresní ředitelství, obvodní oddělení , dopravní inspektoráty, dálniční oddělení, inspektoráty cizinecké policie…

Útvary služby kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností jsou například: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování, Útvar odhalování korupce a finanční kriminality…

K dalším útvarům se řadí: Generální inspekce bezpečnostních sborů, pověřené orgány Úřadu

pro zahraniční styky a informace, pověřené orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, pověřené orgány Vězeňské služby České republiky…

Tuto práci vypravovala jako část své práce seminární Šárka Chytrová.

Zdroje:

- www.justice.cz
- www.nssoud.cz
- www.nsoud.cz
- www.statnisprava.cz
- www.iuridictum.cz
- www.zakonyprolidi.cz
- www.usoud.cz
- www.vlada.cz